

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2007

Μάθημα: Αρχαία Ελληνικά

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τετάρτη, 30 Μαΐου 2007, ώρα 7.30-10.00

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ
ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΤΑ (7) ΣΕΛΙΔΕΣ

A. Διδαγμένα κείμενα για μετάφραση

(μονάδες 30)

α.	<u>Μον.</u>
ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεΐ καὶ Ἐπιμηθεΐ κοσμησαί τε καὶ νεΐμαι δυνάμεις ἑκάστοις ὡς πρέπει.	4
Προμηθεά δὲ παραιεΐται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεΐμαι · νεϊμαντος δ' ἐμοῦ, ἔφη, ἐπίσκεψαι · καὶ οὕτω πείσας νέμει.	3
νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτε, τὰ δὲ ἀσθενέστερα τάχει ἐκόσμει·	2
τὰ δὲ ὤπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν · ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχε, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν·	5
ἃ δὲ ἠῦξε μεγέθει, τῶδε αὐτῶ αὐτὰ ἔσωζε · καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν · ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀϊστωθείη.	4
Πλάτωνος <i>Πρωταγόρας</i> ΙΑ'	
Σύνολο	<u>18</u>

β.	Μον.
«Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα,	2
ἀγῶσι μὲν γε καὶ θυσίαις διετησίοις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει.	4
ἐπεσέρχεται δὲ διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν μηδὲν οἰκειότερα τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦσθαι ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων».	6
Σύνολο	<u>12</u>

B. Αδίδακτο κείμενο για μετάφραση

(μονάδες 25)

	Μον.
Πρὸς δὲ τούτοις φοβοῦμαι καὶ τὴν πόλιν · χρὴ γὰρ τάληθῆ <u>λέγειν</u> .	3
Ὅρῶ γὰρ τὰς συμμαχίας τὰς πρὸς αὐτὴν γιγνομένας ταχέως <u>διαλυομένας</u> .	4
Εἰ δὴ τι συμβαίῃ καὶ πρὸς ὑμᾶς τοιοῦτον, εἰ καὶ τὰς αἰτίαις καὶ τοὺς κινδύνους διαφυγεῖν δυναθῆιεν, ὃ <u>χαλεπὸν</u> ἐστίν,	5
ἀλλ' οὖν αἰσχυνηθῆιεν ἂν, εἴτε <u>διὰ τὴν πόλιν</u> δόξαιμι <u>τισιν</u> ὑμῶν ἀμελεῖν, εἴτε δι' ὑμᾶς <u>τῆς πόλεως</u> ὀλιγωρεῖν.	5
Μὴ κοινοῦ δὲ τοῦ συμφέροντος ὄντος οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἀμφοτέροις ἀρέσκειν δυναθῆιεν.	4
Αἱ μὲν οὖν αἰτίαι, δι' ἃς οὐκ ἔξεστί μοι ποιεῖν ἃ βούλομαι, τοιαῦται συμβεβήκασιν.	4
Ἰσοκράτους <i>Τοῖς Ἰάσονος παισίν</i> 3	
*ἀλλ' οὖν= πάντως / σε κάθε περίπτωση	

Μετάφραση

Πέρα από αυτά φοβούμαι και την πόλη (μου)· γιατί πρέπει να πω¹ την αλήθεια. Γιατί βλέπω ότι γρήγορα διαλύονται οι συμμαχίες που γίνονται με αυτήν. Εάν λοιπόν κάτι τέτοιο² συμβεί³ και με σας, ακόμα κι αν μπορέσω⁴ να διαφύγω τις κατηγορίες και τους κινδύνους – πράγμα που είναι δύσκολο - σε κάθε περίπτωση⁵ θα ντραπώ⁶, αν φανώ⁷ σε κάποιους ότι παραμελώ εσάς εξαιτίας της πόλης μου κι αν φανώ⁸ ότι⁹ παραμελώ την πόλη μου¹⁰ εξαιτίας εσάς. Επειδή το συμφέρον δεν είναι κοινό, δεν ξέρω πώς θα μπορέσω¹¹ να γίνω αρεστός και στους δύο. Τέτοιοι λοιπόν είναι οι λόγοι για τους οποίους¹² δεν μου είναι δυνατόν να κάνω αυτά που θέλω.

Γ. Αδίδακτο κείμενο για ορθογραφία

(μονάδες 10)

- Αφαιρούνται:
- (α) 0,25 μονάδες για κάθε τονικό λάθος ή παράλειψη τόνου, πνεύματος ή υπογεγραμμένης
 - (β) 0,5 για κάθε άλλο λάθος
 - (γ) σε περίπτωση που συνδυάζονται οι περιπτώσεις (α) και (β) αφαιρείται 0,5.

νῦν δὲ ἤττον γὰρ ἐκείνους ἢ τοῦσδε φιλῶ, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμῶ εἰδέναι τίνες ἡμῖν τῶν νέων ἐπίδοξοι γενέσθαι ἐπιεικεῖς· ταῦτα δὴ αὐτὸς τε σκοπῶ καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ τοὺς ἄλλους ἐρωτῶ οἷς ἂν ὀρῶ τοὺς νέους ἐθέλοντας συγγίγνεσθαι. σοὶ δὲ οὐκ ὀλίγιστοι πλησιάζουσι, καὶ δικαίως.

Πλάτωνος *Θεαίητος* 143 d

Δ. Παρατηρήσεις στο αδίδακτο κείμενο

(μονάδες 20)

1. α. *φοβοῦμαι, διαφυγεῖν* :
Να γράψετε τους πιο πάνω τύπους στο β' πρόσωπο ενικού της προστακτικής του ίδιου χρόνου και της ίδιας φωνής.

φοβοῦμαι – φοβοῦ
διαφυγεῖν - διάφυγε

¹ να λέγω

² ανάλογο, παρόμοιο

³ συνέβαινε.

⁴ μπορούσα.

⁵ πάντως.

⁶ θα ντραπόμουν.

⁷ αν φαινόμουν.

⁸ αν φαινόμουν.

⁹ εἴτε ὅτι παραμελώ.

¹⁰ ολιγορώ για την πόλη μου.

¹¹ θα μπορούσα.

¹² τέτοιες λοιπόν είναι οι αιτίες για τις οποίες.

(μον. 0,5X2=1)

β. λέγειν, ὄντος :

Να γράψετε τους πιο πάνω τύπους στον αντίστοιχο τύπο του μέλλοντα της ίδιας φωνής.

λέγειν - **λέξειν/έρεϊν**

ὄντος - **έσομένου**

(μον. 0,5X2=1)

γ. δυνηθείην.

Να αντικαταστήσετε το ρήμα στο γ' πρόσωπο ενικού στην οριστική, υποτακτική, ευκτική και προστακτική στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή.

δυνηθείην : **Οριστική: έδυνήθη / ήδυνήθη**

Υποτακτική: δυνηθῆ

Ευκτική: δυνηθείη

Προστακτική: δυνηθήτω

(μον. 0,5X4=2)

δ. βούλομαι :

Να γράψετε το β' πρόσωπο ενικού της οριστικής ενεστώτα και παρατατικού του πιο πάνω ρήματος.

Ενεστώτας: **βούλει** (ή σπανιότερα βούλη)

Παρατατικός: **έβούλου** ή **ήβούλου**

(μον. 0,5X2=1)

2. α. ταχέως, άληθῆ :

Να γράψετε τα παραθετικά (μονολεκτικούς τύπους) των πιο πάνω λέξεων στον ίδιο γραμματικό τύπο (στην περίπτωση του επιθέτου να διατηρηθούν αμετάβλητα η πτώση, το γένος και ο αριθμός).

Θετικός

ταχέως

Συγκριτικός

θᾶπτον

Υπερθετικός

τάχιστα

άληθῆ

άληθέστερα

άληθέστατα

(μονάδες 0,5X4=2)

β. τούτοις, πόλιν, διαλυομένας, ύμᾶς, αίτίας, δόξαιμι, πσίιν, οἶδα :

Να μεταφέρετε τους πιο πάνω τύπους στον αντίθετο αριθμό.

τούτοις - **τούτω**

πόλιν - **πόλεις**

διαλυομένας - **διαλυομένην**

ύμᾶς - **σέ (σε)**

αίτίας – αίτιαν
δόξαιμι – δόξαιμεν
τισίν - τινί (τω)
οἶδα - ἴσμεν

(μον. 0,5X8=4)

3. α. *λέγειν, διαλυομένας, χαλεπόν, διά τήν πόλιν, τισίν, τῆς πόλεως :*
Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο πάνω τύπους (υπογραμμίζονται στο αδίδακτο κείμενο).

λέγειν - **τελικό απαρέμφατο, υποκ. στο χρή**
διαλυομένας - **κατηγορηματική μετοχή από το ὄρῶ (αισθήσεως σημαντικό ρήμα)**
χαλεπόν - **κατηγορούμενο στο ὄ (συνδεδετικό ρήμα ἔστιν)**
διά τήν πόλιν – **εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου**
τισίν – **δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο δόξαιμι**
τῆς πόλεως – **αντικείμενο στο ὀλιγωρεῖν (ρήμα αμελείας σημαντικό)**

(μον. 0,5X6=3)

- β. *ὅπως ἂν ἀμφοτέροις ἀρέσκειν δυνηθείην :*
Να αναγνωρίσετε το είδος της πρότασης και τη συντακτική της θέση στο κείμενο.

Είδος: **πλάγια ερωτηματική πρόταση**
Συντακτική θέση: **αντικείμενο στο γνωστικό ρήμα οἶδα**
(μονάδες 1X2=2)

4. *εἰ δὴ τι συμβαίη καὶ πρὸς ὑμᾶς τοιοῦτον...ἀλλ' οὖν αἰσχυνθείην ἂν :*
Να αναγνωρίσετε τον υποθετικό λόγο (υπόθεση, απόδοση, εκφορά, σημασία) και να τον μετατρέψετε έτσι, ώστε να δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον.

Υπόθεση : εἰ..... συμβαίη (0, 25)
Απόδοση: αἰσχυνθείην ἂν (0, 25)
Εκφορά: Υπόθεση: Εἰ + ευκτική (0,25)
Απόδοση: δυνητική ευκτική (0,25)
Σημασία: Απλή σκέψη του λέγοντος (1)

Αόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον:
Υπόθεση: ἔαν (ἂν, ἦν) συμβῆ (συμβαίη) (1)

Απόδοση: αίσχynomai (ήσχύνθην, ως γνωμικός αόριστος) (1)

(μονάδες 4)

Ε. Μεταφορά νεοελληνικού κειμένου στα αρχαία ελληνικά (μονάδες 5)

Νομίζω, άντρες στρατιώτες, ότι πρέπει όλοι εμείς να χρωστούμε ευγνωμοσύνη στους θεούς, επειδή μας βοήθησαν να νικήσουμε τους εχθρούς και να αποκτήσουμε την ελευθερία μας.

Ενδεικτικές απαντήσεις

Νομίζω¹³, ὧ ἄνδρες στρατιῶται, (0,5)

πάντας ἡμᾶς δεῖν¹⁴ τοῖς θεοῖς χάριν ἔχειν¹⁵, (1,5)

ὅτι¹⁶ ἐβοήθησαν¹⁷ ἡμῖν (1)

τοὺς πολεμίους¹⁸ νικήσαι¹⁹ καὶ τὴν ἡμετέραν κτήσασθαι ἐλευθερίαν²⁰. (2)

II. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(μονάδες 10)

1. Συμφωνήσαμε σ' αυτά και ξεκινήσαμε. Όταν φτάσαμε στην είσοδο, σταματήσαμε και συνεχίσαμε μια συζήτηση που είχαμε αρχίσει όσο ερχόμαστε για να μη την αφήσουμε λοιπόν μισή, αλλά να την τελειώσουμε και να μπορούμε, σταθήκαμε στα πρόθυρα του σπιτιού και συζητούσαμε ωστόσο καταλήξαμε σε συμφωνία.

Μου φαίνεται λοιπόν πως ο θυρωρός, ένας ευνούχος, μας άκουε, και είναι πιθανό, από τους πολλούς σοφιστές που συνέρρεαν, να ήταν θυμωμένος με τους επισκέπτες· όταν λοιπόν χτυπήσαμε την πόρτα και άνοιξε και μας είδε· Α, είπε, κάτι σοφιστές· δεν ευκαιρεί· την ίδια στιγμή έσπρωξε με τα δυο του χέρια την πόρτα με όση δύναμη είχε και την έκλεισε. Εμείς πάλι χτυπούσαμε και κείνος με κλειστή την πόρτα απάντησε και είπε· - Ε, άνθρωποι, είπε, δεν ακούσατε ότι δεν ευκαιρεί; - Καλέ μου άνθρωπε, είπα εγώ, δεν ερχόμαστε για τον Καλλία κι ούτε

¹³ οἶμαι, οἴμαι, ἡγοῦμαι

¹⁴ χρῆναι

¹⁵ εἰδέναι, ὀφείλιν

¹⁶ Το *ἐπεὶ* και το *ἐπειδή* να γίνουν δεκτά κατά παραχώρηση.

¹⁷ βοηθήσασι/διὰ τὸ βοηθῆσαι / ἐπὶ τῷ βοηθῆσαι / ἔνεκα τοῦ βοηθῆσαι / ὑπὲρ τοῦ βοηθῆσαι / ἐκ τοῦ βοηθῆσαι

¹⁸ τοὺς ἐναντίους, τοὺς ἐχθρούς

¹⁹ τῶν πολεμίων/τῶν ἐναντίων/τῶν ἐχθρῶν περιγενέσθαι/ κρατῆσαι

²⁰ κτήσασθαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν

σοφιστές είμαστε· ησύχασε· τον Πρωταγόρα χρειαζόμαστε και ήλθαμε να τον δούμε· ανάγγειλέ μας λοιπόν. – Μόλις και μετά βίας μας άνοιξε τέλος ο άνθρωπος την πόρτα.

Πλάτωνος Πρωταγόρας ΣΤ'

Για ποιους λόγους ο Πλάτων παρενέβαλε στον Πρόλογο το πιο πάνω επεισόδιο με το θυρωρό;

(μονάδες 4)

- Είναι ένα κωμικό επεισόδιο που ξεκουράζει τον αναγνώστη
- Δείχνει τον τρόπο αντιμετώπισης των σοφιστών από τους απλούς ανθρώπους στην Αθήνα (αρνητική προδιάθεση)
- Δείχνει την αδυναμία του απλού κόσμου να διακρίνει τη διαφορά ανάμεσα στη σωκρατική και σοφιστική διδασκαλία
- Αναδεικνύει το σκηνογραφικό ταλέντο του Πλάτωνα (παραστατικότητα, ζωντάνια, κωμικό στοιχείο)

(μον. 4X1=4)

2. Να αναφέρετε και να σχολιάσετε σε 8 έως 10 γραμμές τρία σημεία διαφοροποίησης της Αθήνας έναντι της Σπάρτης τα οποία υπαινίσσεται ο Περικλής στο κεφάλαιο 38 του Επιτάφιου λόγου του (βλέπε σελ.1, κείμ. β').

(μονάδες 6)

- Στην Αθήνα υπάρχει έντονη πνευματική ζωή (αγώνες αθλητικοί, δραματικοί). Αντίθετα στη Σπάρτη της κλασικής περιόδου υπάρχει περιορισμένη, έως ελάχιστη, πνευματική δραστηριότητα.
- Η Αθήνα είναι η πόλη που θεωρεί την ψυχαγωγία απαραίτητη στη ζωή των πολιτών, ενώ η αυστηρότητα της Σπάρτης δε χαρίζει καμία ξεκούραση στους πολίτες.
- Η ανοιχτή (προς τους ξένους) επικοινωνία, η ενασχόληση με το εμπόριο και η απόλαυση των αγαθών που προέρχονται από αυτό, σε αντίθεση με τη Σπάρτη που δεν επιδιώκεται στο εμπόριο και δεν επιδιώκει την ανοιχτή επικοινωνία.
- Η Αθήνα συνδυάζει το τερπνό με το ωφέλιμο, ενώ η Σπάρτη επιδιώκει μόνο το ωφέλιμο.
- Η ποικιλία, η διαφοροποίηση που παρουσιάζει η Αθηναϊκή ζωή σε σχέση με τη μονοτονία της Σπάρτης.
- Η οικογενειακή θαλπωρή που επικρατεί στην Αθήνα απουσιάζει από τη Σπάρτη.
- Το ευχάριστο κλίμα της αθηναϊκής ζωής σε αντίθεση με το αυστηρό και σκυθρωπό κλίμα της Σπάρτης.

(μον. 3X2=6 μονάδες)

-ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ-